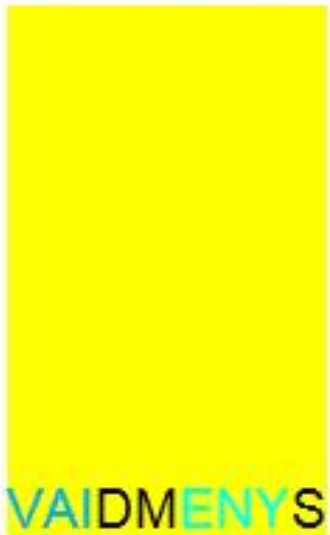

JAU NIMO SUBKULTŪROS,

LYČIŲ

VAIDMENYS

IR POŽIŪRIS

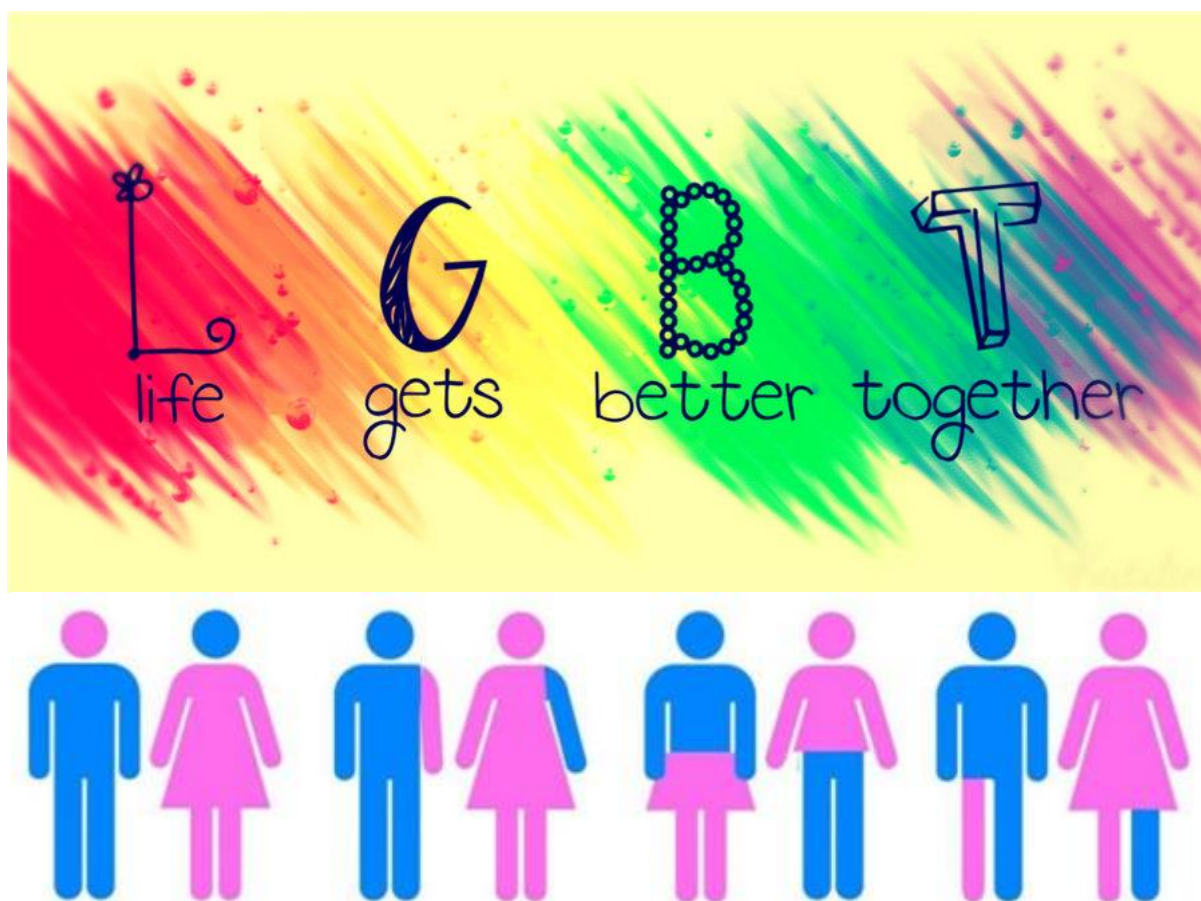

VIKO PDF: 2018

Gerbiami, pedagogai,

Stereotipinės žmonių nuostatos tampa kliūtimi siekiant subalansuoto gyvenimo visuomenėje. Lyčių atliekami vaidmenys visuomenėje dėl susidariusių stereotipų tampa kliūtimi siekiant užtikrinti asmens ir visuomenės gerovę „kitokiems“. Visuomenė trukdo reikšti save ir būti tuo kuo nori.

Švietimas apie lyčių vaidmenis, LGBT asmenys padeda žmonėms tobulinti savo žinias, gebėjimus ir tuo pačiu veda į sėkmės kelią tolimesniame gyvenime. Priešais Tave žurnalas, kuriame galėsi sužinoti informacijos apie egzistuojančias jaunimo subkultūras ir LGBT asmenis. Turi nuostabią progą perskaityti jų pačių pasakojimus apie vartimą „kitokių“ ir jų artimųjų žmonių patirtus išgyvenimus, jausmų vartinę ir daugelį kitų dalykų. Žurnale rasi rekomendacijų kaip elgtis vienoje ar kitokioje situacijoje.

TURINYS

Lyčių vaidmenys metalistų subkultūroje	4
Lyčių vaidmenys reivo subkultūroje	5
Forsų subkultūra	7
Mamos liudijimas: translytis vaikas mokykloje	9
Ekspertės požiūris į patyčias prieš <i>LGBT</i> mokinius	16
Senos ideologijos griaua jaunų žmonių pasaulį.....	25

Lyčių vaidmenys metalistų subkultūroje

Šis straipsnis yra skirtas metalistų kultūrinio „aš“ kūrimui bei jis siejamas su individualių vertybių paieška bei subkultūros tradicijų tęstinumu. Interviu buvo atliekamas su metalistų subkultūros atstove.

Metalistai dažniausiai būna vaikinai ir jų kuriama muzika bei įvaizdis pabrėžia vyriškuosius charakterio bruožus. Merginių prisideda mažiau, respondentės teigimu: „Joms trūksta drąsos, kadangi bijo šeimos narių bei draugų atstūmimo“.

Nors aplinkiniai metalo muziką dažniausiai vadina negražia, keliančia agresiją, neturinčia dvasios ar tiesiog įvardija kaip triukšmingą, tačiau ji yra sudėtinga, reikalaujanti didelio profesionalumo. Respondentės teigimu: „Temos apie muziką yra apie viską“ Metalistė teigė jog, „Vaikinas, kuris tiesiog rašo dainas praktiškai kai klausai ar dainuoji ar šiaip kaip pirmą kartą perskaitai žodžius tai matai tiesiog apie ką jis tada galvojo ir jisai grinai toje dainoje išreiškia savo mintis bei jausmus.“ Taigi

metalistų subkultūroje dainas dažniau rašo vaikinai nei merginos.

Žmonės dažniausiai atkreipia dėmesį į metalistų vaikų ilgus plaukus, daugeliui žmonių tai asocijuojasi su homoseksualumu. Respondentė teigia, jog „Nemažai vaikinių, kurie plaukus užsiaugina ilgus ir mano jog tai ganėtinai juos puošia ir atskleidžia jų individualumą“. Taigi, šiuolaikiniai stereotipai daro didelę įtaką žmonių mąstymui apie žmogaus išvaizdą.

Galiu padaryti tokias išvadas, kad lyčių skirtumai metalistų subkultūroje per daug neišryškėja, respondentė teigė jog „Šiaip mes viską maždaug darome kartu ir nėra tokių dalykų kur galėtu padaryt vaikinai ir ko negali padaryti mergina ir atvirkščiai“.

METALISTAI

je nesinaudoja kirpėjo paslaugomis

Straipsnį rašė: Neringa Butkutė

Literatūra:

1. Petruševičiūtė R., Metalistų subkultūros bruožai, Vytauto Didžiojo universitetas

Lyčių vaidmenys reivo subkultūroje

Straipsnyje yra nagrinėjama K. Šliavaitės pirmosios mokslininkės tyrinėjusios reivo kultūrą tyrimo duomenys bei informacija apie minėtą kultūrą. Norint paneigti visuomenėje egzistuojančius stereotipus apie merginų ir vaikinų vaidmenį subkultūroje straipsnio autorė atliko interviu su reivo kultūros atstovais (vaikinu ir mergina).

Reivo, kaip ir daugelio kitų jaunimo kultūros sąjūdžių, geografinė gimimo vieta - Anglija. netrukus Vėliau reivo kultūra išplito po kitas Europos bei Šiaurės Amerikos šalis. Kaip teigia K. Šliavaitė pagrindiniai šio plačiai paplitusio, XX a. pabaigos socialinio – kultūrinio reiškinių sandai būtų tokie: 1) Keliasdešimt kryptų apjungianti muzika, paprastumo sumetimais dažniausiai įvardijama kaip techno muzika. Pagrindinis šios muzikos skiriamasis bruožas būtų tas, kad čia vyrauja naujausių elektroninių technologijų pagalba kuriami garsai. 2) Teisėti ir neteisėti techno vakarėliai, kai nenutrūkstančio, intensyvaus techno muzikos ritmo, šviesų, lazerių ir kitų elektroninių technologijų pagalba yra sukuriamas savotiškas nerealumo ir bendrumo su aplinkiniais, judančiais pagal tą patį ritmą, jausmas; 3) Narkotinės medžiagos, iš kurių, turbūt, dažniausiai su aptariamąją jaunimo kultūrą yra siejamas

sintetinis haliucinogenas "Ecstasy", kitaip dar vadinamieji „ratai“, suteikiantis papildomą energijos kiekį, šitaip reikalingą techno vakarėlyje; 4) Tam tikra pacifistinė ideologija - "oficialusis" pasaulinio reivo judėjimo lozungas yra "Meile, taika, vienybė" ("Love, Peace, Unity") . Galime kalbėti ir apie sunkiai apibrėžiamą "techno filosofiją"- tam tikrą santykį su pasauliu, savotišką muzikos ir šokio, narkotinių medžiagų vartojimo interpretaciją; 5) Nuolat kintantis aprangos stilius, kuris priklauso nuo mėgstamos techno muzikos krypties.

Kai yra žinoma moteris ir vyras – dvi skirtingos lytys biologine ir socialine prasme, tačiau biologiniai skirtumai socialiniame gyvenime yra nesvarbūs. Lyčių vaidmenys yra tam tikras elgesys, nuostatos, vertybės, įsitikinimai, kuriuos tam tikra grupė laiko tinkamus vyrams arba moterims jų lyties pagrindu. Norėdama sužinoti apie lyčių pasiskirstymą reivo subkultūroje buvo

atlikti keli interviu su šios kultūros atstovais. Anot respondentų tiek merginų tiek vaikinų vaidmuo šioje kultūroje yra vienodas „*Ten visi yra lygus, priema tave ir nesvarbu ar tu mergina ar vaikinai.*“, „*Reiveriais gali būti visi, buvimas reiveriu visiškai nesusijęs su lytimi.*“. Atsižvelgiant į išvaizdos ir aprangos detales galima teigti, jog abu lyties atstovai nešiojo tokio pačio stiliaus drabužius. „*Kažkokios stiliaus detalės tikrai nesiskiria ir viena pagrindinių stiliaus detalių tai yra „Balonkė“.* Kuo ji ryškesne, kuo labiau iššaukianti tuo yra geriau. O šiaip apranga daugiausiai yra sudaryta iš vadinamu „*Old school*“ drabužių. Tai kažkokie treningai, džemperiai kurie buvo madingi prieš 10-20 metų.“. Reiveriai mėgsta spalvotus rūbus, laisvą stilių, mėgsta slėpti savo veidą, nešioti per didelius rūbus, laisvesnius, labai mėgsta bandanas.

Kaip paaiškėjo, vaikinų ir merginų pasiskirstymas reivo kultūroje yra vienodas, nepaisant visuomenės iškeltų stereotipų, kad vaikinai yra labiau linkę skleisti pasauliui savo kultūros ideologijas.

Straipsnį parašė: *Jolanta Naruševič*

Literatūra:

Kristina Šliavaitė „Reivo kultūros ypatumai Lietuvoje (apie "tikruosius" ir "netikruosius" reiverius)“. Prieiga per internetą:

<http://www.zurnalai.vu.lt/sociologija->

Forsų subkultūra

Šiame straipsnyje rašoma apie forsų subkultūrą, lyčių vaidmenys šioje subkultūroje bei pagrindinius skirtumus tarp forsų merginų ir forsų vaikinų. Straipsnis parašytas remiantis mokslinę literatūrą bei interviu su vienu iš forsų subkultūros atstovu.

Paklaustas, kaip reikėtų įvardyti, kas yra marozas, antropologas Tautvilas Kavolis teigia, kad juos galima palyginti su Rusijos gopnikais. „*Rusijoje jie atsirado apie 1980 m. Gopnikai, kaip ir marozai, pasižymi šaltu ir atšiauriu žargonu, skusta galva, kuri yra kalėjimo kultūros dalis, jiems įtaką daro kriminalinis pasaulis ir jo manieros*“, – aiškina pašnekovas.

Antropologo tvirtinimu, terminas marozai varijuoja, tokie žmonės dar vadinami forsais, nes viską sprendžia jėga (angl. force – jėga). Pasitaiko ir daugiau įvardijimų, pavyzdžiui, urlaganai, buduliai. Reiškiny, anot T. Kavolio yra būdingas ne tik Rusijai: „*Kalbant apie jaunuolius su sportiniais kostiumais, trumpais plaukais, besielgiančius agresyviai ir atšiauriai, tai būdinga visai posovietinei erdvei.*“

T. Kavolis tvirtina, kad pavadinimas marozai ir forsai, kaip subkultūros pavadinimai, imti vartoti, kai atsirado daugiau grupių – pankai, metalistai ir pan.: „Seniau tai buvo rajoninės gaujos, kurios

neturėjo tokio identiteto. Chuliganiško elgesio galima aptikti net tarpukaryje, kai šokiuose kas nors laukdavo, kada kitas užmins ant kojos ir bus galima sukelti konfliktą. Nesuvaldyta agresija tarp jaunimo buvo visais laikais.“

Norėdama daugiau sužinoti apie šią subkultūrą atlikau interviu su vienu iš forsų subkultūros atstovu Eriku (vardas pakeistas). Atlikus interviu ir paklausus, kas jo nuomone yra marozai, jis atsakė: „*Nu tai yra tokie žmonės, kurie... Kaip čia paaiškinti? Tiksliau ne žmonės, o žmonių tipas, kurie save taip išreiškia, jo? Kurie gali trenkti, kurie gali ne diskutuoti su tavim tavo reikiama klausimais arba tiesiog pasiųst tave...*“

Maskulinizmas, anot antropologo, nebūtinai turi kriminalizmo atspalvių, juk vyriškumo vertybės, tokios kaip jėga, ištvėrmė, drąsa, pačios savaime nėra blogos. „Tai reikalinga kariuomenėje, ugniagesiams ir pan. Neigiamą prasmę maskulinizmas įgyja tuomet, kai neranda sau vietos. Jaunimas, neturintis užimtumo, bando save išreikšti gatvėje“, – aiškina T. Kavolis.

Jis priduria, kad agresyvų elgesį gali lemti ir problemos šeimoje, blogas pavyzdys, noras pasijusti kietam: „Elgiamasi agresyviai ir norima parodyti,

kad spjaunama ant visų. Tačiau pačios maskulinizmo vertybės, jei yra tinkamai nukreipiamos, gali atnešti puikių rezultatų.“

LYČIŲ VAIDMENYS

Lyčių vaidmenų samprata grindžiama elgesio, vertybių, nuostatų, įsitikinimų bei lūkesčių visuma, pagal kurią kiekvienas žmogus individualiai konstruoja tarpusavio santykių modelį.

Informanto teigimu yra keli skirtumai tarp merginų forsių ir vaikinų forsių. Pirmasis iš jų yra tas, kad vaikinai tampa forsais (marozais), nes taip susiklosto gyvenimas, o merginos dėl to, kad tėvai su jomis nesusitvarko. „*Na, o vaikinams dažniausiai taip atsitinka ne dėl to, kad jie patys to siekia, dėl to, kad taip gyvenimas susiklosto.*“, „*Jos dažniausiai būna iš vaikų namų arba asocialių šeimų, kur tėvai išgerinėja, neprižiūri, nežinau, nesusitvarko su savo dukrele ir vat po to nuklysta visokiais klystkeliais.*“ - teigia jaunuolis. Taip pat išskiria tai, jog vaikinų priklausančių forsių subkultūrai yra daugiau nei merginų. „*Manau, kad daugiau vaikinų priklauso mūsų subkultūrai negu merginų.*“ Kaip viena iš panašumų informantas išskiria jų aprangos stilių, sako, jog ir merginos ir vaikinai dėvi panašiais treninginiais kostiumais. „*Tie Ne, manau, nesiskiria. Čia tas pagrindas, jo? „Nike“, „Adidas“. Treningai kažkokie ten, pas kažką iš turgaus ten su dviem*

paloskėm, pas kažką ne. Tuo vat ir skiriasi. Bet iš tikrųjų tai pas paneles ir pas vaikus nu gal iš tikrųjų panašūs rūbai nu, yra panašumų.“ Taipogi interviuotas teigia, jog merginų teisės nėra lygios vaikinų teisėms, jis pats asmeniškai šlykstys panelėmis, kurios elgiasi taip, kaip elgiasi vaikinai forsai. - „*Tikrai ne. Nes merginos, kurios bando statyt iš savęs marozes čia yra žiauriau negu žiauru.*“

Lyčių vaidmenys čia yra tikrai gerai įžvelgiami, vaikinų galimybės šioje subkultūroje yra kur kas pranašesnės, kadangi net patys marozai nepripažįsta tokiu pačių subkultūros atstoviu merginų. Merginos siejančios save su šia subkultūra, tampa nepripažintos visuomenėje tol, kol nepakeičia savo gyvenimo būdo bei subkultūros.

Straipsnį rašė: Svetlana Kedrina

Literatūra:

1. <https://www.lrt.lt/naujienos/kalba-vilnius/32/152317/marozai-egzistavo-ir-tarpukario-lietuvoje>
2. <http://www.lt.rowland98.com/materinstvo/72196-gopniki-subkultura.html>

Santrauka

Lytinė tapatybė - tai subjektyvus asmens savo lyties suvokimas. Jis veikia asmens kūno suvokimą, elgesį, aprangą, kalbos manieras. Asmens lytinė tapatybė ne visada sutampa su jo biologine lytimi. Lytinė tapatybė neturėtų būti tapatinama su asmens lytine orientacija.

LGBT (LGBTI) - akronimas: lesbietės, gėjai, biseksualūs, translyčiai, interseksualūs asmenis.

Translytiškumas - lytinė tapatybė, neatitinkanti stereotipinių įsivaizdavimų apie tradicinius lyčių vaidmenis, elgesį, aprangą ir t.t.

Straipsnio autorė aprašo straipsnyje apie mamą, turinčią translytę dukrą. Aprašomi mamos ir šeimos patirti išgyvenimai, jausmai, kliūys su kuriomis teko susidurti tėvams, vaikui. Mama dalinasi savo patarimais, ką daryti kuomet tėvai sužino, kad jų vaikas yra „kitoks“, kaip nepulti į paniką. Straipsnyje analizuojamos patyčių priežastys, pateikiami statistiniai duomenys apie patyčių paplitimą prieš LGBT asmenis, vis dar egzistuojančius stereotipus ir institucijų, žiniasklaidos įtaka informacijos apribojimui apie LGBT asmenis. Pateikiamos rekomendacijos tėvams, pedagogams ir visuomenei kovai su patyčiomis prieš LGBT asmenis. Tyrinėti šia temą paskatino atviras ir nuoširdus pokalbis su translytės dukros mama. Išsinagrinėjus atliktus tyrimus bei atlikus intervių su translytės dukros mama, tai leidžia pamatyti nemalonią ir liūdną situaciją tarp pedagogų, mokinių, visuomenės. Todėl svarbu nagrinėti šia temą, nes nors gyvename XXI a., tačiau vis dar girdime, matome neigiamus stereotipus, neigiamas nuostatas, informacijos stoka apie LGBT žmones.

Tiesa, kuri išvydo dienos šviesą

Kaip ir kiekvienoje šeimoje tėvai susilaukę vaikų svajoja ir viliasi, kad jų atžalos

įgyvendins jų norus: lankys darželį, mokyklą, būrelius, baigę vidurinę stos į aukštąją mokyklą, tada jų laukia darbas, šeima. Tačiau ne visada lemta vaikams išpildyti tėvų troškimus. Kartais viena ilgai slėpta tiesa, gali

pervesti aukštyr kojomis visus norus. Panašiai atstaitiko ir vienai kalbintai mamai, kurios sūnus tapęs translyte mergina prisipažino tik po mokyklos baigimo, studijų laikais. Tėvai pastebėjo, kad mokykloje jų vaikas buvo daug jautresnis, vis skusdavosi, kad kažkas skriaudžia, šaiposi, ar dar kažkas buvo negerai. Buvo momentu kai ir pamokas praleisdavo dėl krizių. Mama manė, kad tai yra tiesiog

paauglystė, brendimo laikotarpis ir visai negalvojo apie kitas galimas priežastis, paaiškinančios sūnaus elgesį.

Mama neslėpė, kai sužinojo tiesą apie savo vaiką, jai buvo labai sunku patikėti, nes ji niekada neįsivaizdavo, kad taip gali būti jos gyvenime „...man labai sunku buvo patikėti, nes aš niekada neįsivaizdavau, kad taip gali būti...“. Visuomet svajojo ir įsivaizdavo savo vaiką gyvenanti kitokį gyvenimą, bet galiausiai suprato, kad tam tikrų vilčių jos vaikas nepateisins, sudužo išankstinės nuostatos, nes jos vaikas yra „kitoks“ „... nes vistiek įsivaizduoji savo vaiką kažkokį būsimą gyvenimą, o čia supranti, kad ten kažkokių vilčių nepateisins, nes tas vaikas yra „kitoks““. Kylo įvairūs jausmai, buvo labai sunku su tuom susitaikyti.

Stereotipai ir patyčios prieš LGBT asmenis

Nors

gyvename XXI amžiuje, tačiau pasak mamos, vis

dar vyrauja stereotipų apie LGBT asmenis. Pasak mamos dažniausiai stereotipai apie LGBT asmenis būna tokie, kad tokiu būti yra „madinga“, patys LGBT asmenis nori tokie būti bei LGBT asmenys yra „nesveiki“ žmonės. Kas blogiausia, tie stereotipai yra neigiami, o atsiranda dėl to, kad visuomenė mažai apšviesta, susipažinusi apie tai, kas yra lytinė tapatybė, translytiškumas, LGBT asmenis ir kt. Galiausiai neigiami stereotipai paskatina atsirasti patyčioms.

Lietuvoje patyčios dėl lytinės tapatybės, orientacijos - mažai pažinta ir tyrinėta problema. LGBT asmenis gali patirti diskriminaciją, smurtą ir priekabiavimą. Dažniausiai norint įžeisti asmenį, vartojami keiksmažodžiai. Galiausiai tai perauga į patyčias (Asociacija LGL 2015).

Šiuo metu patyčios viena aktualiausių problemų mokyklose. Lietuvoje, palyginus su kitomis Europos šalimis, su šia problema pradėta kovoti palyginti neseniai, tačiau statistika rodo, kad mūsų šalyje šiam klausimui turėtų būti skiriama ypatingai daug dėmesio

(Asociacija LGL: 2015). Lietuvoje daugėja projektų ir programų, kurių tikslas - mažinti vaikų patiriamą smurtą bei patyčias.

Nors šios programos apima daugelį patyčių rūšių ir formų, Lietuvoje labai retai kalbama apie toleranciją LGBT jaunuolių. Šių patyčių mastas Lietuvos mokyklose nėra tiriamas. Be to, neišskiriamos ir specifinės homofobinių patyčių prevencijos priemonės (Asociacija LGL: 2015).

Informacijos apribojimai, susiję su LGBT asmenimis

Žiniasklaidoje su LGBT bendruomene susijusios temos retai kada būna pristatomos iš teigiamos pusės. Žiniasklaidoje vyraujanti informacija apie LGBT bendruomenę paskatina mokinius tyčiotis iš jų, arba vartoti necenzūrinius žodžius, skirti įžeisti tokius asmenis (Asociacija LGL: 2015).

2014 m. rugsėjo 26 d. Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Taryba priėmė antrą LGBT teisių srities rezoliuciją, kurioje yra smerkiama tiek prievarta, ties diskriminacija lytinės tapatybės ir seksualinės orientacijos pagrindu (Amankavičiūtė S. 2015). Lietuvoje veikia „Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio“ įstatymas, kuris nacionalinių valdžios institucijų gali būti taikomas informacijos platinimo ribojimui apie patyčias dėl lytinės tapatybės ir / ar lytinės orientacijos mokyklose ir apskritai veikia kaip

informacijos apie LGBT cenzūra. Šis nacionalinis teisės aktas neginčijamai prisideda prie patyčių dėl lyties tapatybės ir / ar seksualinės orientacijos paplitimo, blokuoja vaikų ir paauglių priėjimą prie žinių ir informacijos apie lytinės tapatybės bei seksualinės įvairovės ir tokiu būdu prisideda prie LGBT vaikų ir paauglių stigmatizacijos bei jų atskirties mokyklose (Amankavičiūtė 2015).

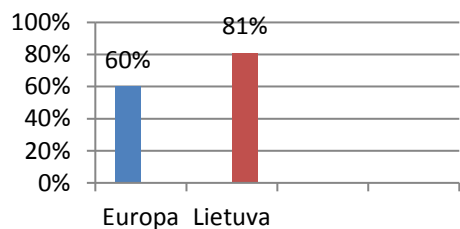

Pasak mamos, reikėtų keisti įstatymą - „Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio“. Nes kuo žmogus daugiau žino apie tai, tuo mažiau bijo ir adekvačiai į tai reaguoja. O taip pat paklausus apie tai, kodėl nėra atliekami tyrimai dėl LGBT asmenų, kurie Lietuvos mokyklose patiria patyčias, mama mano, kad tai jau yra politinis reikalas bei turėtų būti sprendžiama Seimo, įstatymo lygmenyje. Toliau kaip minėjo mama, galbūt visuomenė vis dar įsitikinusi, kad tai yra auklėjimo spraga, žmonės nesupranta to, kad tai prigimtinis dalykas. Todėl tokios priežastys galimai neleidžia atlikti daugiau tyrimų. Buvo pabrėžtas mamos labai svarbus aspektas, kad jai truko informacijos apie tai, kas yra translytiškumas, jo atsiradimo priežastys.

Informacijos apie tai kas yra translytis asmuo, jai parūpino jos vaikas. Paskui pati ieškojo, buvo nuėjusi į tėvų grupę, tuo metu apie LGBT asmenis buvo išėjęs žurnalas, tai iš jo pasisėmė informacijos. Konsultavosi su psichologe, kuri paaiškino, apie translytiškumą ir kad vaikai jaučia kitokį vaiką.

Patyčių priežastis

Remiantis FRA (European Union Agency for Fundamental Rights / ES pagrindinių teisių agentūra) (1 pav.) – (Europos mastu) atliktos apklausos duomenis – 60% respondentų, kurie priklauso LGBT, buvo patyčių aukomis dėl jų lytinės tapatybės ir / ar seksualinės orientacijos. Lietuva pasižymi dar didesniu skaičiumi - 81% respondentų slepia savo LGBT tapatybę mokyklose. Tai labai aukšti rodikliai, rodantys grėsmingą patyčių paplitimą. Tai negali neturėti įtakos bręstančios asmenybės psichikai, asmenybės identiteto formavimuisi, socialiniam vystymuisi, tai neigiamai įtakoja asmens gyvenimo kokybę (Amankavičiūtė 2015).

1 paveikslas. **Patyčių paplitimas prieš LGBT asmenis** (Sudaryta darbo autorės. Šaltinis: Amankavičiūtė 2015: 9)

Informantės dukrai neteko patirti labai stiprių patyčių, bet jai kaip motinai norėjosi savo vaiką apsaugoti, kad nebūtų gan sunkių patyčių formų. Informantė prisipažino, kad dėl užgauliojimų, jie pakeitė net dvi mokyklas. Ir vis ateinant į naują mokyklą, vis buvo galvojama ir tikimasi, kad vaikai šitoje mokykloje yra geresni, aplinka gal geresnė bus. Niekas nežinojo apie jos vaiką, mokiniai tik jautė, kad translytė dukra yra kitokia nei bendraamžiai. O taip pat mama galvojo, jeigu translytė dukra mokysies geresnėje mokykloje, tai patyčių nebus. Iš dalies tai pasiteisino.

Remiantis 2015 m. balandžio - gegužės mėnesiais Lietuvoje atliktu anketinės apklausos tyrimu, kurio tikslas - nustatyti bei išanalizuoti patyčių dėl lyties tapatybės ir / ar seksualinės orientacijos mastą Lietuvos mokyklose, buvo išskirtos 10 pagrindinės patyčių priežastis (2 pav.) (Amankavičiūtė 2015).

Nenormatyvumo baimė - patyčių priežastimi kitoniškumas, visuomenės normų, standartų bei lūkesčių neatitikimas bendrąja prasme.

Bendra patyčių kultūra - patyčių iniciatoriai siekia įtvirtinti pozicijas klasėje / mokykloje, siekia būti pripažintais, bijo, kad jei jie patys nesityčios tai tyčiosis iš jų ir pan.

Heteronormatyvumo įsigalėjimas - tyčiojamasi dėl to, kad kitokia nei heteroseksuali orientacija nėra suprantama, priimtina ar normali.

Išsilavinimo stoka / lytinio švietimo trūkumas - per menkai apsišvietę.

Neigiam a viešoji nuomonė - visuomenėje ir interneto erdvėje labai daug pasityčiojimo ir neapykantos žmonėms, turintiems kitokią lytinę tapatybę/sekusualinę orientaciją, todėl mokiniai ima iš tokių žmonių (kurie tyčiojasi) pavyzdį ir galvoja, kad tai gerai. / Visuomenėje yra sudarytas požiūris, kad tai yra „nesveika“, „nenormalu“.

Šeimos formuojamos homofobinės nuostatos - tėvai irgi tyčiojasi, tai skatina ir moksleivius tyčiotis, nes apie tai kalbama kaip apie ligą ir iškrypimą, o ne kaip normalų dalyką.

Baimė būti palaikytam neheteroseksualia/iu - galbūt bijo patys būti palaikyti homoseksualiais, tad tarsi norėdami taip paneigti, tyčiojasi iš tokių žmonių, nenori būti su jais siejami.

Neatitinkantis lyties elgesys ir / ar išvaizda - dėl neįprastos išvaizdos, kalbėjimo manieros. Kai daugiau bendraujama ne su bendros lyties bendraamžiais. / Dėl išvaizdos: aprangos, ilgesnių plaukų (apie berniuką), elgesio.

Religijose formuojamos homofobinės nuostatos - dėl religinių pažiūrų, dėl skirtingų įsitikinimų žmonių egzistavimo klausimais.

Mokytojų formuojamos homofobinės nuostatos - neigiamas mokytojų požiūris į netradicines seksualines orientacijas.

2 paveikslas. Patyčių priežastis (Sudaryta darbo autorės. Šaltinis: Amankavičiūtė 2015: 24)

Rekomendacijos kovai su patyčiomis prieš LGBT

Pasak Asociacijos LGL (2015) kovojant su patyčiomis dėl lytinės tapatybės ir / ar seksualinės orientacijos, reikalingas išsamus probleminės situacijos suvokimas ir griežtas politinis apsisprendimas. Mamos pasiūlyti būdai kovai su patyčiomis yra visuomenės, mokyklos bendruomenės švietimas, pvz., tam tikros paskaitos, supažindinimai su tai, kas yra LGBT asmenis. Ne ką mažiau svarbu patiems LGBT žmonėms atsiverti, viešai kalbėti. Reikia visuomenei parodyti, kad tokie žmonės irgi yra protingi, „normalūs“, padorus, inteligentiški, kad ne liktų išankstinių nuostatų. Bet taip kaip visuomenė gana pyktai ir negeranoriškai reaguoja, tai savaime suprantama, kad tie LGBT žmonės nenori viešintis ir nenori tuos reakcijos, nenori būti atstumtais ir dėl to gaunasi toks užburtas ratas. Mama pabrėžia, kad informacija turi būtina būti teigiama, nes ji daug ką lemia. Žiniasklaida ir televizija mėgsta skandalus, provokacijas ir parodo neigiamą pusę. Kitaip tariant, žiniasklaida ir televizija paaštrina situacija, „įpyla deguto į ugnį“.

Neigiama pateikta informacija, nuostata apie LGBT žmones, nepaskatins teigiamos visuomenės požiūrio bei sunkiai pakeis nuomonę. Mamos žodžius patvirtina ir literatūra, kad žiniasklaidoje su LGBT* bendruomene susijusios temos retai būna pristatomos pozityviai (Asociacija LGL 2015). Iš tikrųjų labai svarbu įvesti lytinio švietimo pamokas, per kurias būtų kalbama seksualinės orientacijos / tapatybės tema; patys tėvai turėtų kalbėti apie įvairių formų patyčias, taip pat ir apie homofobines; mokytojai turėtų atviriau kalbėti sekso, seksualumo ir panašiomis temomis; mokykloje turėtų būti įvestos aiškios taisyklės dėl homofobinių patyčių (Amankavičiūtė 2015).

Mama irgi pažymi, kad labai svarbu pradėti nuo mokytojų iš tikrųjų, ne nuo mokinių, nes labiausiai ir dažniausiai mokytojai nepriima tokių mokinių ir patys paskatina patyčias. Būtent mokytojams reikalingas specialus kursas, paskaitos, kad jie atsikratytų tų stereotipų arba jų neišsiugdytų. Pasak mamos, kiekvienas gali savo indelį inešti, jau

vien kalbėti apie tai arba sudrausminti, kurie tyčiojasi. Patiems to nedaryti ir bandyti sugėdinti kitus, kurie tyčiojasi iš LGBT asmenų. Tai jau būtų didelis žingsnis. Mamos nuomone, jaunoji karta yra liberalesnių pažiūrų nei vysresni, todėl gali labiau suprasti ir priimti LGBT asmenis. Tačiau ji įvardino ir kliūtį, kodėl kartais ir jaunoji karta nepriima, tyčiojasi iš LGBT asmenų. Tai yra šeimos kultūra, jeigu šeimos pokalbiai prie stalo apie LGBT asmenis yra priešiškos, pastoviai tyčiojamosi, niekinama, žeminama, kalbama kad tai yra nenormalu, tai rezultatas išeina toks, jog vaikas išreikš neigiamą požiūrį ir mokykloje. O jeigu jo niekas nesudrausmins, jisai nesupras, kad tai nėra gerai.

Taip pat, labai svarbu kad būtų suteikta specialistų pagalba kaip psichologų. Mama pasakojo, kad jai pradžioje truko psichologinės, moralinės, savitarpio pagalbos kai sužinojo apie savo vaiką. Ji atsimena, kad labai norėjo pakalbėti su tokio paties asmens tėvais arba mama. Jinai pati tuo metu buvo pilna tų stereotipų ir nelabai suprato kas tai yra.

Mama turi dar reikšmingus ir tuo pačių svarbius patarimus. Ne ką mažiau svarbu suvaldyti savo emocijas sužinojus apie savo vaiką. Jokiais būdais neįžeidinėti vaiko ir bandyti jį suprasti. Bei kuo greičiau susitaikyti su ta mintimi ir priimti savo vaiką, kad ir kaip sunku būtų.

Pabaigai, norisi pridurti, kad labai svarbus pedagogų etikos klausimas - sužinojus apie mokinio lytinę tapatybę, ar galima vadovautis savo asmeninę ideologija? Ar vadovautis savo asmeninėmis nuostotomis, ar ją palikti nuošali ir žiūrėti į profesionalumą? Viskas priklauso nuo mūsų pačių ir mūsų išprusimo apie LGBT asmenis.

Straipsnį parengė: *Edita Sinkevič*

Literatūros šaltiniai

1. Asociacija LGL. 2015. Nematomos patyčios: tyrimo Lietuvos mokyklose rezultatai ir rekomendacijos. Prieiga per internetą: <<http://www.lgl.lt/assets/Patyciu-leidinys-internet.pdf>>.
2. Amankavičiūtė S. 2015. Patyčios dėl seksualinės orientacijos ir lyties Lietuvos mokyklose: patirtys ir apžvalga. Apklausos duomenų analizė. Vilnius: Įvairovės ir edukacijos namai. Prieiga per internetą: <<http://ivairovesnamai.lt/uploads/8/6/1/6/86166>

20/apklauso_duomen%C5%B3_analiz%C4%97.pdf>.

Ekspertės požiūris į patyčias prieš **LGBT** mokinius

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija¹, įpareigoja ją priėmusias valstybes, apsaugoti vaikus gerbiant jų požiūrius bei užtikrinant jų interesus. Žmogaus teisės vienodai taikomos ir LGBTI vaikams – taigi jie turi būti apsaugoti nuo patyčių mokyklose bei turi turėti galimybę pasinaudoti savo teisėmis į švietimą, privatų gyvenimą, saviraišką ir teisę į sveikatą.

Šiame straipsnyje kalbama apie patyčias prieš LGBT mokinius, aprašoma kokie klaidingi stereotipai bei neigiamos nuostatos vyrauja apie LGBT asmenų formavimąsi, patyčių prevencijos priemonės, kokios yra patyčių prieš LGBT mokinius priežastys, kovos būdai su patyčiomis prieš LGBT mokinius, patyčių pasekmės, kurias patyria LGBT mokiniai. Taip pat atlikdama interviu su Lietuvos psichologų sąjungos nare Gryte Ruzge išgirsime jos, kaip ekspertės, nuomone šia temą bei duodamus patarimus tiek pedagogams, tiek visai bendruomenei.

¹ Vaiko teisių konvencija, 1995 liepos 03 <https://www.e-tar.lt/acc/legalAct.html?documentId=TAR.2FB4C5F44B52>

Klaidingi stereotipai bei neigiamos nuostatos apie LGBT asmenų formavimąsi

Išgirdus žodį šeima, daugelis mintyse nusipiešia paveikslą – mama, tėtis, vaikas arba keli vaikai, o dažniausiai tai berniukas ir mergaitė. Įvedus į www.google.lt vaizdų paiešką žodį šeima matau įvairiausius paveikslėlius, nuotraukas, atvirutes, kuriose pavaizduota keturių asmenų šeima, arba labai gausi šeima, kelių kartų.

Šeima yra santuoka arba kraujo ryšiais grįsta mažoji grupė, kurios narius sieja bendra butis, bendra moralinė atsakomybė ir tarpusavio pagalba. Šeima yra svarbiausias socializacijos institutas, nes joje žmogus ateina į šį pasaulį, vystosi, miršta. (*I. Leliūgienė*)

Šiuolaikinėje visuomenėje vykstant šeimos transformacijai jau nieko nestebina tokie šeimų tipai kaip bevaikės šeimos, vienišos motinos ar tėvai ir nesusituokios poros. Tačiau, kai kalbama apie meilę ir seksualinį gyvenimą, homoseksualūs asmenys išstumiami iš

daugumos gretų. Visuomenė labiausiai susirūpinusi tuo ar gali homoseksualūs žmonės egzistuoti mūsų visuomenėje, o toks klausimas kaip vaikas homoseksualioje šeimoje iš viso nediskutuojamas arba kategoriškai atmetamas: „Ypatingą pasibjaurėjimą kelia leidimas homoseksualioms šeimoms įvaikinti kūdikį. Dauguma mato tik grėsmes, kurios gresia vaikui jam vystantis. Geriausiu atveju – psichinis suluošinimas, blogiausiu – tėvai jį paprasčiausiai ištvirkins”. (*K. Kraševskienė*) Tokį požiūrį patvirtina ir pati pašnekovė - „Viena nuostata yra, kad tai yra kažkas nesveiko, kad tai reikia kažkaip gydyti ir kažką dabar daryti, keisti“, - sako ekspertė.

Esencializmo teorija teigia, kad seksualumas yra susijęs su biologija, o asmens seksualinė orientacija įsigali vaikystėje. Tačiau socialinio konstruktyvizmo teoretikai teigia, kad seksualumas yra sukurtas visuomenės ir kultūros, todėl seksualinis identitetas laikomas silpna ir nestabilia konstrukcija. (*A. Koivunen, M. Liljestrom*) Šį požiūrį palaiko ir viena iš feminizmo atstovių Barbara Smith. Ji teigia, kad homoseksualai nėra viena iš grupių, kurios identitetas aiškus nuo gimimo. Per atsiskleidimo procesą asmuo gali įgyti identitetą bet kuriuo gyvenimo momentu. Taigi pagal šią teoriją būtų lengviausia interpretuoti vaiko homoseksualioje

šeimoje problemą. Jei svarbūs ne tik vaikystės, bet ir viso gyvenimo procesai, tuomet galima daryti prielaidą, kad vaiko seksualinei orientacijai turi įtakos ne vien šeima, bet ir žiniasklaida, draugai ir t. t. „Labai rimta nuostata kurią galima išgirsti, kad čia šeimos kažkokia kaltė, kad tėvai blogai auklėjo, kažką ne taip padarė ir dabar tas vaikas yra LGBT“, – sako ekspertė.

Patyčių prieš LGBT mokinius priežastys

„Tu py...!“ . Panaši retorika mokyklose dažnai naudojama siekiant įžeisti ir pažeminti vaikiną. Taip mokyklose auginama homofobų karta, homoseksualumą laikanti iškrypimu ir smerkianti kitokius. Mokykla šnekėti apie homoseksualumą bijo ir savęs ieškantiems jauniems žmonėms padėti negali. Dėl to trauką tai pačiai lyčiai patiriantiems moksleiviams lieka psichologinė pagalbos tarnyba telefonu.

„Mane labiau stebina mokytojų pozicija. Kai mato, kad iš kažko tyčiojamas, vartojami homofobiniai žodžiai, to rimtai nevertina – mano, kad vaikai turi išsiaiškinti tarpusavyje“, – sako Tolerantiško jaunimo asociacijos valdybos pirmininkas Artūras Rudomanskis.

Interviu metu Lietuvos psichologų sąjungos narė Grytė Ruzgė tvirtina, kad patyčios eina ir iš mokytojų - „Patyčios

eina tik iš moksleivių, patyčios eina ir iš mokytojų tai kaip toks žmogus gali kalbėti apie tai“, - sako ekspertė. Ji taip pat pažymi, kad dauguma mokytojai vadovaujasi stereotipais - „Jie vadovaujasi stereotipais kurie yra kiti, dar iš sovietinių laikų.“ - tvirtina ekspertė

A. Rudomanskis atkreipia dėmesį, kad apskritai Lietuvoje patyčių retorika gana homofobiška. „Kai ant kažko supyksta, pirmi žodžiai vaikinui būna „tu py...“. Kai nori pažeminti merginas, jų lesbietėmis nevadina – vadina k... arba prostitutėmis“, – pastebi A. Rudomanskis.

Jo teigimu, mokytojai dažnai bijo vaikams kalbėti apie homoseksualumą. „Mokykla nuo homoseksualios tematikos užsidariusi didžiausia siena. Pati didžiausia problema – net pedagogų nenoras pažinti šios temos, jie vadovaujasi tik tuo, ką parašo ar parodo žiniasklaida“, – sako pašnekovas.

A. Rudomanskio teigimu pritaria ir pati ekspertė, - „Riboja pačių tarkim mokyklos vadovybės ir mokytojų nuostatos

ir nežinojimas, nes mūsų dauguma mokytojų ir mokyklos vadovybės atstovų jie nežino pakankamai.“, - sako ekspertė.

Pasak A. Rudomanskio, homoseksualumo temos dažniausiai nenutylti tik tikybos mokytojai. Dalis pedagogų kažkiek tai pamini asmenine iniciatyva. Pašnekovo teigimu, apie tai mokykloje turi būti diskutuojama moksliskai, reikia pateikti įvairias nuomones. „Galbūt tai kai kuriose situacijose suteiktų įrankį tiems jauniems žmonėms, kurie dėl to sielojasi – mano, kad tai nenormalu, nesveika, dėl ko jie linksta į savižudybę, save psichologiškai traumuoja“, – teigia A. Rudomanskis.

Lietuvos gėjų lygos valdybos pirmininkas Vladimiras Simonko įsitikinęs, kad patyčios mokyklose kyla dėl švietimo trūkumo. Jų mastais Lietuva pirmauja Europoje. „Kartais mūsų politikai ir valdininkai linkę nuslėpti tam tikras patyčių priežastis. Labai įdomu – ar išdrįsime pripažinti, kad viena didžiausių patyčių priežasčių mokykloje yra ir LGBT (lesbietės, gėjai, biseksualai ir transeksualai) žmonėms skirtas nepakantumas?“, – klausia V. Simonko.

Atsižvelgiant į Lietuvos psichologų sąjungos narės Grytės Ruzgės nuomone, ji užginčija V. Simonko pasisakimą, „kartais mūsų politikai ir valdininkai linkę nuslėpti tam tikras patyčių priežastis“ ir teigia, kad daugelis mūsų valdžios atstovų patys linkę tyčiotis iš

LGBT asmenų, - „Jeigu mes pasiklausytume ką kalba daugelis mūsų valdžios atstovų, tai mes suprasime, kad jie patys linkę tyčiotis iš LGBT asmenų. Galime klausyti Seimo Teisės ir teisėtvarkos Komiteto pirmininkės pasisakymo apie tai, kad homoseksualumas tai yra kažkoks netinkamas elgesys, arba kaip tik šiandien facebook viename iš straipsnių buvo parodyta kaip užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro atstovas duodamas merginai interviu pasakė „nu tai čia va tie py...“, - tvirtina ekspertė.

Kovos būdai su patyčiomis prieš LGBT mokinius

Būti išskirtiniu visuomenėje yra sudėtinga, nes susilaukiama ne tik nepakančių žvilgsnių, bet ir replikų, o dar baisiau – veiksmų. Todėl visai nenuostabu, kad homoseksualus jaunimas susiduria su dideliu stresu. Savo lytinės orientacijos suvokimas sukelia vidinius išgyvenimus, kartais net konfliktus, tačiau tai paveikia ne tik emocinę būseną, bet ir santykius su

aplinkiniais. Paauglystėje labai svarbūs draugai, todėl homoseksualumo faktas gali stipriai apriboti pažįstamų ir draugų tinklą. Mokslininkų teigimu, artimų santykių trūkumas, taip pat kaip ir tokių ryšių nutrūkimas, yra dažnas 24 rūpestis tarp seksualinių mažumų jaunimo. Homoseksualus jaunimas kartais praranda draugus ne tik dėl to, kad pasisako apie savo lytinę orientaciją, bet kai kurie jaučia, kad jie negali tapti pernelyg artimi su draugais, nes tai gali būti klaidingai interpretuojama, kaip seksualinis susidomėjimas. Taigi homoseksualus jaunimas atsiduria stresinėse situacijose. Vienoks ar kitoks jų elgesys gali būti traktuojamas kaip noras intymiai suartėti, kas verčia GLBT jaunimą nuolatos kontroliuoti save arba apriboti savo draugų ratą. Tačiau mokykla tarsi maža bendruomenė, kurioje sunku pasislėpti.

Apie savo turimą paslaptį dažniausiai niekam nepasakojama dėl baimės būti pasmerktiems, atstumtiems. Be to daugelis jaunų GLBT asmenų mano, kad atsiskleidimas keltų grėsmę jų fizinei ir emocinei gerovei, todėl jie renkasi susidoroti su savo identitetu slepiantis, kas gali sąlygoti savižudybę, depresiją, disfunkcinius santykius su bendraamžiais ir šeima, alkoholio ir narkotikų vartojimą.

Tikriausiai galima teigti, kad daugelis homoseksualaus jaunimo savižudybių, ar bandymų tai padaryti,

atvejų yra dėl to, kad jie nesulaukia palaikymo arba nežino, kur gali gauti atitinkamos pagalbos. Mokykloje iš jų dažniausiai tyčiojama ir priekabiuojama. Palaikymo nesulaukiama nei iš bendraamžių, nei iš mokytojų. Tad apie savęs vertinimą, pasitikėjimą savimi ir stiprią asmenybę nėra ką ir kalbėti. O savęs stigmatizavimas dažnai turi neigiamų pasekmių fizinei ir psichologinei seksualinių mažumų gerovei. Sukuriant labiau priimantį klimatą GLBT asmenims, savižudybių ar pamąstymų apie savižudybę skaičius galėtų būti sumažintas. Tačiau iškyla klausimas, kodėl mokykloje vyrauja neigiamos nuostatos GLBT asmenų atžvilgiu? Be abejo, viena iš priežasčių – ugdymo programa. Lietuvoje retai kada galima išgirsti, jog pamokose mokytojai kalba GLBT klausimais. Neretai informacija, susijusi su GLBT pateikiama neigiamu aspektu. Atlikti tyrimai parodė, kad dažnai ugdymo programa buvo pateikiama su išankstiniu nusistatymu ar buvo įtraukti diskriminuojantys elementai GLBT asmenų atžvilgiu.

Homoseksualiam jaunimui tenka susidurti su įvairiausiais iššūkiais ne tik namų, bet ir akademinėje aplinkoje. Labai dažnai mokyklinis gyvenimas homoseksualiem žmonėm palieka ne tik blogus prisiminimus, bet ir paveikia fizinę, emocinę, psichologinę sveikatą. Patiriami užgauliojimai, patyčios, priekabiavimai,

smurtas dažnai veda prie savidestrukcijos. Bene baisiausia pasekmė – jaunų žmonių savižudybės. Tam, kad išvengti tokių tragiškų pasekmių, mokykloje turėtų būti kreipiama daugiau dėmesio į vis labiau aktualia tampa homoseksualizmo temą.

Interviu metu uždavus klausimą apie galimus kovos būdus su patyčiomis prieš LGBT mokinius mokykloje psichologė pabrėžė, kad mokyklose turi būti bendra politika, apie patyčias turi būti ne tik įvardinta bet ir beklaruojama. „*Visų pirmą tai turėtų būti labai sistemingai dirbama su pačių mokytojų ir mokyklos bendruomenės švietimu, kad turėtų būti mokymai, kuriuose jie patys su savo stereotipais susidurtų ir bendra mokyklos politika turėtų būti labai aiški. Mokykloje susidūrus patyčiomis iš karto turi būti pasakyta, kad tai yra netoleruojama ir ne tik įvardinta ir deklaruojama. Su kiekvienu atveju turėtų būti iš karto imamasi veiksmų, tai neturėtų būti ignoruojama, tai turėtų būti reaguojama.*“, - tvirtina ekspertė.

Šiuo klausimu nebuvo pamiršta ir apie vaikų tėvus, ką jie galėtų padaryti, kaip galėtų apsaugoti savo vaiką. „*Su tėvais turi būti aptariama susirinkimo metu, jei iškyla klausimai dėl patyčių. Tėvam turi būti labai aiškiai išsakoma mokyklos pozicija, kad tai nėra netoleruotina. Jeigu apskritai kalbant apie*

patyčių prevenciją, tai mokyklose būtinai turi būti įtrauktas lytinis ugdymas, švietimas.“, - sako ekspertė.

Patyčių pasekmės, kurias patiria LGBT mokiniai

2014 metų spalio ir lapkričio mėnesiais psichologijos magistrė Kamila Gasinska atliko tyrimą, kurio metu pusantro šimto 16-20 metų amžiaus LGBT jaunuolių prakalbo apie Lietuvos mokyklose patirtas homofobines ir bifobines patyčias. Tyrime taip pat dalyvavo ir per šimtą mokytojų, atskleidusių, ką mano apie šią patyčių formą.

Apibendrinus tyrimo rezultatus tapo aišku, jog homofobinės patyčios

mokykloje – klestinti problema: aštuoni iš dešimties tyrime dalyvavusių mokinių teigė mokykloje patyrę homofobines patyčias, daugiau kaip pusė – sakė slepiantys savo lytinę orientaciją, daugiau kaip trečdalis tikino mokykloje nesijaučiantys saugiai, nes iš patirties žino, jog patyčių atveju pagalbos iš mokytojų nesulauks. Daugelio mokinių teigimu, nuo homofobinių patyčių nukenčia ne tik atvirai homoseksualūs ar biseksualūs mokiniai, bet ir visi stereotipinio savo lyties įvaizdžio neatitinkantys mokyklos bendruomenės nariai.

Tai, jog mokiniai mokykloje patiria homofobines patyčias, pripažįsta vos dešimtadalis apklaustų mokytojų, o daugiau kaip pusės jų nuomone, šių patyčių problemos mokykloje apskritai nėra, todėl nėra ir poreikio ją spręsti. Daugiau kaip pusės mokytojų įsitikinimu, mokykla nėra tinkama vieta kalbėti apie asmens lytinę orientaciją.

Jaunuoliai, kurie nesitiki mokytojų pagalbos ir paramos, jaučiasi nereikalingi ir nesaugūs. Šiems mokiniams tenka vieniems išgyventi homofobinių ir bifobinių patyčių pasekmes: nepasitikėjimą savimi, stresą, o kraštutiniais atvejais – depresiją ar mintis apie savižudybę.

Interviu metu psichologė Grytė Ruzgė pabrėžia kelis svarbius momentus susijusius su patyčių pasekmėmis. „*Pati didžiausia pasekmė tokia pirminė, kas*

nutinka su žmogum iš kurio yra tyčiojamasi - tai yra griaunamas jo savivertės jausmas ir jo savęs priėmimas. Didžioji dalis patyčių vyksta mokykloje, dabar ar mes mėgstam eiti ten kur mūsų nemėgsta kažkaip, ar nepriima turbūt nei vienas nemėgstam būti ten kur mūsų nepriima, reiškia, kad jeigu moksleivis, paauglys, jis į mokyklą eina kaip į karą kiekvieną dieną, tai kaip mes galim tikėtis iš jo gerų rezultatų. Aišku, kai kurie pasiekia ir tokiam fone gerų rezultatų, bet tai reiškia, kad jo energija, kuri galėtų nueiti mokslams, nueina didelė dalis energijos ten visokiems kitiems dalykam tai yra: kaip man išgyventi šiandien, kaip man apsisaugoti, ką man atsakyti.

Jeigu eiti toliau tai nu mokykloj nepriėmė, žmogus išeina jau su sužalota saviverte, toliau reikia universitetą išgyventi, kažkaip dirbti ir tas šleifas iš mokyklos jis gali testis toliau. Žmogui darosi vis sunkiau adaptuotis, nes jis eina su baime, vietoj to, kad eitų taip užtikrintas savimi.“, - tvirtai aiškina ekspertė.

Siekiant, kad homofobinės patyčios liautųsi Lietuvos psichologų sąjungos narė Grytė Ruzgė duoda keletą patarimų ką daryti pastebėjus patyčias pačioje mokykloje ir už mokyklos ribų, ką daryti kai mokinys atskleidžia savo lytinę tapatybę/sekualinę orientaciją mokykloje ir tėvams, kaip tėvai turėtų reaguoti ir ką daryti kai mokinys atskleidžia, kad iš jo

tyčiojamasi dėl lytinės tapatybės/seksoalinių orientacijos.

Ką daryti pastebėjus patyčias pačioje mokykloje ir už mokyklos ribų?

„Labai svarbu reaguoti ir kalbėti, mokytojų turi būti labai aiškus sakymas, kad tai yra nepriimtina ir tai turi nesitęsti, jeigu klasėje yra patyčios labai svarbu dirbti su pačiom klasėm, kiekviena mokykla turėtų turėti savo priemones, su kuriomis turi būti dirbama grupėje, aiškinasi ką jie daro tuo metu, kaip tai daro.

Jeigu patyčios įvyksta tarkim šeimoje ar draugų rate tai manau visada svarbu, kad mes netylėtume, kad klaustume kas čia dabar vyksta ir sakyti, kad tai yra nepriimtina mūsų šeimoje.“, - pataria ekspertė.

Ką daryti kai mokinys atskleidžia savo lytinę tapatybę/seksoalinę orientaciją mokykloje ir tėvams?

„Labai svarbu neignoruoti to fakto, nes jeigu mokinys atsiskleidė tai reiškia jis greičiausiai tam ilgai ruošėsi ir jeigu esi žmogus kuriam atsiskleidė, tai man atrodo labai svarbu kalbėtis ir palaikyti tą moksleivį. Jeigu tai yra didesnė žmonių grupė kurioje yra atsiskleista, tai aš manau, kad tai jau yra auklėtojų ir

mokytojų atsakomybė kalbėtis su klase ypač jeigu klasėje vyrauja homofobinės nuostatos.

Jeigu vaikais atsleidžia savo lytinę tapatybę tėvams tai visų pirmą labai svarbu, kad jie priimtų vaiką ir tada jau rūpintis savo emocijose būklė. Tam yra veikianti savipagalbos tėvų grupė, kur tėvai gali ateiti ir gauti pagalbą, domėtis, skaityti.“, - pataria ekspertė.

Ką daryti kai mokinys atskleidžia, kad iš jo tyčiojamasi dėl lytinės tapatybės/seksoalinių orientacijos?

„Visų pirma labai priklauso nuo to, kam jis atskleidžia, ar jis pasako mokytojui ar auklėtojų, ar dar tėvam. Jeigu vaikas pasisako, kad iš jo yra tyčiojamasi dėl lytinės tapatybės/seksoalinių orientacijos tėvams, jie gali eiti, kalbėtis su mokytojais, direktorium ir klausti, kas čia dabar yra, kad iš mūsų vaiko yra tyčiojamasi ir mokykla privalo imtis priemonių, kad kažkaip jį tai ištraukti.

Jeigu tai yra mokytojais, auklėtojais kam pasakom tai turėtų būti mokyklos sistema. Kiekvienas mokytojas, kiekvienas direktorius turi žinoti kokia yra procedūra kai vaikas praneša apie tokį įvykį. Visi turi žinoti kas, kam, ką turi daryti, ir ar tai turi būti įtrauktas mokyklos psichologas, ar tai turi būti susirinkimas kurio metu yra aptariama. Be abejo turi būt dirbama su

tais vaikais kurie tyčiojasi.“, - pataria ekspertė.

Straipsnį rašė: *Santa Viktorija Čičelytė*

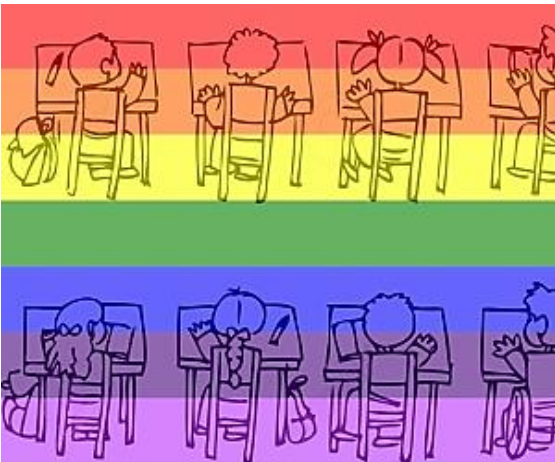
Literatūra:

1. S. Amankavičiūtė „*Patyčios dėl seksualinės orientacijos ir lyties Lietuvos mokyklose: patirtys ir apžvalga apklausos duomenų analizė*“. Įvairovės ir edukacijos namai. 2015m Vilnius.
2. Asociacija LGL. 2015. *Nematomos pa tyčios: tyrimo Lietuvos mokyklose rezultatai ir rekomendacijos*. Prieiga per internetą: <http://www.lgl.lt/assets/Patyciu-leidinys-internet.pdf>
3. <http://www.technologijos.lt/n/svietimas/S-30196/straipsnis/Homofobija-mokyklose-homoseksualumo-temos-dazniausiai-nenutyli-tik-tikybos-mokytojai?l=1&p=1>
4. Vaiko teisių konvencija, 1995 liepos 03 <https://www.e-tar.lt/acc/legalAct.html?documentId=TAR.2FB4C5F44B52>
5. I. Leliūgienė. *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas, 1997. 19 p.
6. K. Kraševskienė. *Santuoka yra gyvybės perdavimo reikalas*. Caritas [mėnesinis žurnalas]. Kaunas, 1995. Nr. 6
7. A. Koivunen, M. Liljestrom. *Sprendžiamieji žodžiai: 10 žingsnių feminizmo link*. Vilnius, 1998. 35 p.

Cituota pagal: H. Abelove, M. A. Barb, D. H. Hapleris. *The Lesbian and Gay Studies*. New York, 1993.

Senos ideologijos griaua jaunų žmonių pasaulį

XXI a kiekvienas žmogus siekia lygybės ir vienodo pripažinimo, tačiau tą pasiekti, kuomet esi dar jaunas, yra labai sunku. Vienas kitas specialistas stengiasi šviesti paauglius, juos informuoti apie LGBT asmenis ir visuomenėje vykstančius procesus, tačiau šios srities žinovai pamiršta, kad šiuolaikinę visuomenę sudaro ne tik mokyklinio amžiaus jaunuoliai, bet ir vyresnio amžiaus personalas. Vienos iš Vilniaus kolegijų pedagogė rengėja Rasa * teigia “aš esu idealistė ir visad galvojau, kad mokytojai ir pedagogai turi būti šviesuoliais.”

Nuo sovietinių laikų yra įsisenėję vyro ir moters supratimo stereotipai. „ Jei vyras žiūrėdamas jautresnį filmą apsiašaroja ir nubraukia ašarą, tai viskas. Manoma, kad neatitinka vyriškumo kriterijų. Arba jei mergina boksuojasi, tai ji maždaug „netikra boba“ kalba pedagogė. Žmonių stereotipai remiasi su patriarchaliniiais lyčių vaidmenimis. Ir tai

parodo labai siaurą supratimą ką reiškia būti vyru, o ką reiškia būti moterimi. Ir tokios žmonių sampratos dominuoja visuomenėje, bei visa tai yra tiražuojama kultūrai. Televizijoje moterys yra vaizduojamos labai dailios ir lieknos, ilgais plaukais, lieknomis talijomis, ryškiu makiažu, ilgais nagais. O vyrus dažniausiai vaizduoja raumeningus, barzdotus ir savimi pasitikinčius. Šie stereotipai yra išlikę ir dabar metai bėga, o mąstymas žmonių išlieka tas pats.

Keičiasi kartos, bet to supratimas persiduoda iš kartos į kartą. Kol vyresnieji nepakeis požiūrio, nesikeis ir pati visuomenė. Žmogus turi pats pradėti nuo savęs keistis, o kad būtų lengviau, tai įgyvendinti turi būti griunami visi stereotipai vyrų ir moterų. Jeigu bus atsisakoma stereotipų dings priežastis diskriminacijos ir rasizmo plitimui.

STEREOTYPE STEREOTYPE

Ugdant jauną žmogų svarbu judėti kartu su tendencijomis, madomis ir

šiuolaikišku pasauliu suvokimu. Žmogus turi pats domėtis ir keistis, pažinti pasaulį ne tokį kokį jį vaizduoja senų pažiūrų žmogus, o pasaulį kuriame yra ir LGBT asmenų. Pedagogės teigimu „ dabar Lietuva kalbant apie LGBT asmenis, tai nuskamba kaip Rusijoje. Lietuva turi savita raidos kelia ir neprimeskite mums svetimu vertybių vakarai“. LGBT neišvengiama šiuolaikinio pasaulio dalis, todėl ir vertinama turi būti šiuolaikiškai.

Ypač mokyklos bendruomenėje yra svarbus tarpusavio supratimas, tiek tarp mokinių, tiek tarp mokytojų, tam kad išvengti diskriminacijos, patyčių ir jų sukeltų pasekmių. „Mokytojai galėtų pakeisti požiūrį ir galėtų kovoti su tuo požiūriu. Bet aš matau LGBT klausimą kaip žmogaus teisiu klausimą. Mokytojai turėtų būti tie žmonės kurie priima žmonių įvairovę, o ne taiko kažkokius standartus, nes gali taip būti, kad mokytojai iš tavęs gali pasityčioti taikydami tuos standartus. Pavyzdžiui kurie vadovaujasi nacionalistiniu požiūriu ar rasistiniu. Tada

išsiduos su savo požiūriu ir paskatins patyčias.“ Didelės svarbos turi ir švietimas mokyklose apie LGBT asmenis nors jų Lietuvoje nėra labai daug bet vis tiek jie yra valstybės dalis ir juos reikia priimti.

„Jeigu būtų mokytojų rengimas kitos būtų kalbama apie kultūras, įvairovę, žmogaus teises. Tada ateitų nauja karta su platesniu požiūriu. Neturėtų tiek dėmesio pritraukti LGBT asmenys, bet pritraukia ir tai yra klausimas kaip mes save suvokiame su ta tapatybe.“ teigė pedagogė. Mokytojams ir pedagogams yra reikalingas švietimas apie LGBT asmenis, nes mokytojai turi būti pavyzdys vaikams ir augančiai kartai.

Norint pakeisti dabartinę situaciją Lietuvoje viskas turi keistis iškart ir nuo to turi pradėti valdžios atstovai kurie transliuoja savo neigiamą požiūrį į LGBT asmenis net nepagalvodami, kad vaikai nemoka kritiškai paštyti, o viską perima iš suaugusiųjų. Žmogus turėtų pasirinkti kokių keliu eiti žmogaus teisiu sampratos ar vystytis kartu su vakaru valstybėmis.

*Pedagogės vardas pakeistas

Straipsnį rašė: *Brigita Markelionytė*